

*Н. П. ЗУБАЛІЙ, канд. психол. наук, доц.
(Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ)*

ЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО УЧІННЯ З ГУМАНІЗАЦІЄЮ ✓ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 11, с. 107–108

Подано результати експериментального дослідження психологічних умов формування позитивної мотивації ставлення студентів до учіння в контексті гуманізації навчально-виховного процесу. Встановлено зв'язок мотивації позитивного ставлення студентів-психологів до учіння з гуманізацією навчального процесу у вищому закладі освіти.

Гуманізація навчально-виховного процесу ґрунтується на перспективних психолого-педагогічних теоріях розвитку людини (Л. С. Виготського, С. Л. Рубінштейна, М. К. Мамардашвілі, Ж. Піаже, А. Маслоу, Ш. Бюлера, К. Роджерса та ін.), виховання інтелектуально розвиненої, творчої особистості, формування в неї загальнолюдських моральних цінностей і переконань, світогляду, ідеалів, прагнень, здібностей, звичок, уваги, волі, почуттів. Формування механізмів самонавчання й самовиховання з урахуванням індивідуальних здібностей студентів, створення комфортних умов для розвитку кожного, оскільки інтерес до навчання виникає тільки тоді, коли навчальна діяльність супроводжується успіхом, зумовлює формування мотивації досягнення. Її рівень визначається значущістю досягнення успіху, впевненістю в успіху, суб'єктивними еталонами досягнення, суб'єктивною оцінкою вірогідності досягнення успіху в майбутній професійній діяльності.

У процесі дослідження випробовувалися психологічні умови формування у студентів-психологів позитивної мотивації ставлення до учіння. Це, зокрема, активні форми і методи викладання психологічних дисциплін, самостійна робота під час здійснення педагогічної практики, реалізація і розвиток творчих здібностей студентів, створення емоційно-позитивної атмосфери навчання, оволодіння прийомами психодіагностичного вивчення особистості в ситуації успіху, мо-

тиваційні тренінги. Для їх впровадження у групі практичних психологів читався спецкурс "Проблеми мотивації в поведінці і діяльності людини". Він передбачав вивчення загальних проблем психології мотивації, психологічних теорій мотивації, мотивації і діяльності, мотивації і поведінки, типів мотивації, проблем мотивації навчальної і трудової діяльності людини. Вивчення студентами-психологами теорії і методики формування мотивації в період підготовки до майбутньої професійної діяльності сприяло усвідомленню конкретних форм позитивної мотивації до педагогічної діяльності, саморегуляції своєї поведінки тощо, з якими вони зустрічатимуться у процесі роботи у школі.

Формуючи у студентів позитивну мотивацію, ми виходили з того, що вона тісно пов'язана з когнітивними процесами. Тому, змінюючи ставлення студентів-психологів до певних навчальних завдань, у тренінгових ситуаціях формували новий позитивний стиль мислення, розвивали стійке позитивне ставлення до навчального предмета і тим самим змінювали мотивацію навчальної діяльності. Опитування засвідчило, що значущість досягнення успіху мотивують 57 % студентів, впевненість в успіху — 45 %, суб'єктивно оцінюють вірогідність досягнення успіху — 36 %, суб'єктивність еталонів досягнення усвідомлюється 58 % студентів.

Позитивна мотивація ставлення студентів-психологів до засвоєння систематичних психологіч-

них знань розглядалась нами як важливий показник пізнавальної активності, що виявляється в усвідомленні мети учіння, вміння ставити реальну ціль, організувати і регулювати пізнавальну самостійну діяльність. Домінуючими в мотивації учіння студентів-психологів були навчально-пізнавальні мотиви (85 %), усвідомлення значущості психологічних знань для майбутньої професійної діяльності (88 %), мотиви самовдосконалення і розвитку (70 %). У процесі дослідження було виявлено залежність позитивного ставлення до учіння від оцінки психологічного змісту навчальної дисципліни, його новизни, захоплення процесом навчання, орієнтації на результат діяльності. На підвищення рівня досягнення успіху активно впливало позитивне підкріплення (схвалення, позитивна оцінка, підвищення статусу студента). Позитивні ж переживання виконували роль емоційного підкріплення. Водночас було виявлено також вплив чітко визначених цілей на ефективність навчальної діяльності студентів-психологів.

Ситуація мотиваційного тренінгу, формування рівня досягнення у навчанні включала дві протилежні тенденції — орієнтацію на успіх і уникання невдач. Аналіз мотивації досягнення засвідчив, що в експериментальній групі було виявлено основні формуючі впливи мотиву досягнення, зокрема самоаналіз, адекватність усвідомленої мети, міжособистісна підтримка, акцентування уваги на змісті навчального курсу, засвоєння спеціальних психологічних понять,

практичне використання здобутих знань у реальних життєвих ситуаціях, самостійне мотиваційне позитивне ставлення до навчального предмета. Ці формуючі впливи змінили мотивацію навчальної діяльності. Наприкінці дослідження було зафіксовано такі результати: значущість досягнення успіху мотивували 77 % студентів, впевненість в успіху — 65 %, суб'єктивне оцінювання вірогідності досягнення успіху — 56 %, суб'єктивність еталонів досягнення усвідомлювалася — 78 % студентів.

Результати експериментальної роботи показали, що в більшості студентів-психологів експериментальної групи виявлено усвідомлене позитивне ставлення до навчальної діяльності. У процесі дослідження було закладено гуманістичні основи навчально-виховного процесу, психологічні умови формування позитивного ставлення студентів до навчальної діяльності: організація навчально-пізнавальної діяльності студентів; установка майбутніх психологів на практичну професійну діяльність; урахування їх потребнісно-мотиваційної сфери.

Література

1. Гончаренко С., Мальований Ю. Гуманізація і гуманітаризація освіти // Шлях освіти. — 2001. — С. 2-6.
2. Маркова А. К. Формирование мотивации учения. — М.: Просвещение, 1990. — 150 с.